Pedagógiai Lexikon, javított változat:Hatalom

az érdek érvényesítési képessége. Semmilyen ~ nem létezhet legitimáció nélkül. A legitimáció főbb formái Max Webernyomán: a racionális-legális (pl. Nyugat-Európa), a tradicionális (pl. indiai kasztrendszer) és a karizmatikus (pl. az iszlám köztársaság Iránban). A modern társ.-akban a ~ végső forrása a gazdasági tudás és erkölcsi javak birtoklása: ezek politizációja, célszerű használata ~at eredményez. A pol.-i rétegződéselmélet, mely C. W. Millsnevéhez kötődik, a társ.-i csoportok birtokában lévő ~mennyiséget vizsgálja, s ennek alapján alá-, fölérendeltségi viszonyokat fogalmaz meg. Az angolszász irodalom gyakran megkülönböztet kétféle hatalmat: a „power” (erő)-t és az „authority” (autoritás)-t. Utóbbi a gyakorlati cselekvésben a pillanatnyi erőviszonyoktól korlátozott, de a polgárok által elismert legitim ~at jelent. Példaként az 1939-1945-ös időszak londoni lengyel (~ nélküli, de autoritással, elismertséggel rendelkező) kormányát szokták említeni. A „power”, azaz a tényleges ~ fő összetevői: az erőszak (illetve annak lehetősége), a javak újraelosztása, s a presztízs. A ~ gyakorlásának folyamata az uralom.Ez lehet bürokratikus, ha alapvetően a hivatalok működésén, illetve az élet „minden” területére kiterjedő szabályozottságon alapul, lehet technokratikus, ha a hatékonyságot, a produktivitást, a termelékenységet helyezi a középpontba, lehet logokratikus, amikor a tudáselit, a szakértői elit véleménye, ideológiája, jövőképe a meghatározó és végül lehet szűkebben értve „demokratikus”, amikor a döntésben érintett emberek véleményét minden részkérdésben kikérik. Minden uralmi forma lehet tágabb értelemben diktatórikus és demokratikus. (Más interpretációkban az uralom tágabb, a ~ szűkebb kategória.) Az okt.-pol. legfontosabb ~i eleme a társ.-i tudásjavak újraelosztása és ezzel a társ.-i mobilitás befolyásolása, illetve a presztízs garantálása, az oktatás eszmeiségének olyan befolyásolása, mely a ~on lévők uralmának legitim voltát bizonyítja. Az okt.-pol.- e ~i feladatát elláthatja szűkkörűen és tágabban, azaz képviselheti az éppen kormányon lévő elit és a mögötte álló csoportok és oszt.-ok ~i érdekeit vagy az egész pol.-i elit (a kormánypárt és az adott rendszer kereteit elfogadó ellenzék) közös ~i érdekeit. - Ir. Bihari M.-Pokol B.: Politológia. Bp. 1992.; Gyurgyák J. (szerk.): Mi a politika? Bp. 1993.

Készítette: Nagy Péter Tibor